

Список використаних джерел

1. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і місцевого самоврядування : моногр. / за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка. Київ: Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с. С. 398.
2. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. Дата оновлення: 30.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п#Text>.
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. Дата оновлення: 23.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10. 2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 24.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
5. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 р. № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.
6. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ від 09.11.2016р. № 1179 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>.
7. Шатрава С. О. Сутність принципів управління конфліктами інтересів в діяльності органів Національної поліції України. Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Право. 2016. Вип. 36. Т. 2. С. 69–71. С. 70.

Моргун Надія Сергіївна,

професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Моргун Аліна Дмитрівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний розвиток суспільства, з огляду на проголошений Україною курс на Європейську інтеграцію, потребує якісної трансформації правових та організаційних засад функціонування системи кримінальної юстиції, невід'ємною складовою якої є сучасне

кримінальне процесуальне законодавство, узгоджене з міжнародними стандартами. Вирішення завдань, які стоять перед державною владою, значною мірою залежить від професійної підготовки та результатів діяльності службових осіб, які представляють усі гілки влади. Особливо гостро вказане завдання постало у зв'язку із загрозливим поширенням серед службових осіб корупції, що є живильним середовищем службових зловживань.

Так, упродовж 2019 року правоохоронними органами викрито 3679 корупційних кримінальних правопорушень (проти 2831 – у 2018, 2175 – у 2017 і та 2493 – у 2016), що дійсно більше ніж у попередні роки після Революції Гідності. Але, на жаль, як засвідчив більш детальний аналіз цих статистичних даних, зростання вказаних цифрових показників аж ніяк не свідчить про покращення діяльності правоохоронців по боротьбі з корупцією, зокрема за ознаками корупційних діянь судами у 2019 році визнано винними всього 2565 осіб (проти 2400 у 2018 році), але із них набрали законної сили судові рішення стосовно лише 994 осіб (до речі, проти 2178 у 2018 році, що було більше ніж удвічі). З цієї кількості лише 766 осіб (проти 1692 у 2018 році) було засуджено до різних видів покарання, але і з цього числа до позбавлення волі засуджено лише 53 особи [1].

Збирання доказів у кримінальному провадженні – це основна і найбільш кропітка робота сторони обвинувачення у кримінальному процесі. Від якості збирання доказів стороною обвинувачення залежить результат досудового розслідування кримінального провадження та його логічне завершення. З огляду на це, прокурор, здійснюючи процесуальне керівництво досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, повинен використати всі передбачені процесуальним законом можливості для забезпечення законності при проведенні відповідних кримінальних процесуальних заходів [2, с. 72]. Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, основними засобами збирання доказів є проведення СРД, за допомогою яких отримується найбільший масив доказової інформації, який покладається в основу обвинувачення.

На нашу думку, повноваження прокурора щодо здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням за чинним Кримінальним процесуальним кодексом не лише отримали значного розширення, а й підкреслили підвищений ступінь відповідальності прокурора за всебічне, повне й об'єктивне дослідження всіх обставин кримінального провадження. Хоча, у ч. 2 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України законодавець не досить вдало визначив обов'язки прокурора (прокурор разом із керівником органу досудового розслідування, слідчим зобов'язаний усебічно, повно і неупереджено дослідити обставини «кримінального провадження»). Проте предметом дослідження мають бути не обставини кримінального провадження, а обставини кримінального правопорушення. Використання ж терміна «кримінальне провадження» у значенні, передбаченому п. 10 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України, або в значенні «матеріалів справи» може певним чином дезорієнтувати право

застосувача, адже першоосновою є дослідження обставин кримінального правопорушення та поступове накопичення на цій основі матеріалів кримінального провадження [3, с. 208].

Під час прийняття рішення у кримінальному провадженні прокурор повинен володіти всією необхідною інформацією стосовно обставин події, яка відбувалась, бути впевненим не лише в достовірності доказової інформації, а й законності її отримання. Забезпечення такої обізнаності буде неможливим у разі вибіркового подання доказової інформації. Відтак, прокурор повинен мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, у тому числі оперативно-розшукових, контррозвідувальних справ та інших таємних матеріалів, які мають значення для досудового розслідування. З цією метою прокурор, за наявності сумнівів щодо об'єктивності проведення окремих СРД, має право особисто провести СРД, у тому числі негласні, а також інші процесуальні дії, у порядку визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України [4].

Надання права прокурору брати участь у проведенні СРД дозволяє йому об'єктивно отримувати інформацію про вчинюване корупційне правопорушення безпосередньо від джерела доказу, який об'єктивно відтворює зміст і сутність СРД, яка в подальшому фіксується у протоколі, а також не допустити порушення прав учасників під час таких процесуальних дій.

Участь прокурора під час досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності варто розглядати у безпосередній формі (участь у проведенні та самостійне проведення СРД) та опосередкованій формі (надання доручення на проведення необхідних процесуальних дій іншим уповноваженим особам і здійснення нагляду за додержанням законів під час їх виконання, а також аналіз обґрунтування потреби проведення таких дій) [5, с. 102].

Процесуальне керівництво прокурора в частині проведення СРД – виконання конституційної функції прокуратури України, яка реалізується прокурором відповідно до норм кримінального процесуального закону України та полягає в організації і процесуальному керівництві досудовим розслідуванням при проведенні всього необхідного комплексу СРД для дотримання вимог законодавства України і з метою повного виконання завдань кримінального провадження при початку досудового розслідування [2, с. 73]. З урахуванням цього, роль прокурора в частині проведення СРД полягає в забезпеченні належності, достовірності, допустимості та достатності зібраних у кримінальному провадженні доказів для закінчення досудового провадження в порядку та на підставах, визначених КПК України [2, с. 73].

Отже, з огляду на наведене вище, можна стверджувати, що участь прокурора при проведенні СРД під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності, насамперед, необхідна для:

– дотримання принципу законності під час їх проведення й захисту прав та обов'язків учасників;

- повноти проведення СРД, яка досягається її метою, для якої вона проведена;
- отримання прокурором інформації від першоджерела, який об'єктивно передає зміст СРД;
- правильності проведення СРД;
- правильності складання протоколу СРД.

За таких умов, участь прокурора при проведенні СРД під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності полягає в: ініціюванні проведення СРД, наданні вказівки або доручення про її проведення, безпосередньому проведенні, оцінці повноти проведення тощо. Наприклад, участь прокурора під час проведення допиту у таких кримінальних провадженнях має враховувати такі фактори: використання аудіо-, відеофіксації допиту, мова, що є рідною для допитуваної особи, наявність імунітету в допитуваного, залучення спеціаліста під час допиту, використання матеріалів провадження з метою об'єктивного проведення допиту. Під час проведення обшуку прокурор повинен враховувати проблемні питання, які в подальшому можуть привезти до визнання результатів такого обшуку як недопустимий доказ: правовий статус особи, в якій планується проведення обшуку (наявність або відсутність імунітету); об'єкт, який підлягає обшуку; документи, що підтверджують перебування у власності чи користуванні об'єкта обшуку [6, с. 136–137].

Незмінність прокурора забезпечує його участь у кримінальному провадженні від початку досудового розслідування до завершення кримінального провадження вироком суду, який набрав законної сили. Це покладає на нього повну відповідальність за законність, усебічність, неупередженість досудового розслідування та підтримання відповідної позиції на стадії судового розгляду справи.

Підводячи підсумки розглянутої проблематики, варто констатувати, що під час проведення СРД прокурор здійснює процесуальне керівництво за їх проведенням у таких напрямках: рекомендаційний (надання рекомендацій щодо особливостей проведення процесуальної дії, у т.ч. шляхом надання вказівки), безпосередній (проводить або бере участь у проведенні процесуальної дії), наглядовий (здійснює оцінку повноти та законності проведення процесуальної дії).

Список використаних джерел

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Генеральна прокуратура України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

2. Гасанов Р. Н. Здійснення повноважень прокурором в частині проведення слідчих (розшукових) дій: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Одеса : ОДУВС, 2017. 251 с.

3. Рогатюк І. В. Процесуальна діяльність прокурора на стадії досудового розслідування : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 544 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

5. Черноусько М. В. Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2016. 259 с.

6. Буряк О. О. Процесуальне керівництво прокурора при проведенні слідчих (розшукових) дій щодо злочинів, пов'язаних з неправомірною вигодою. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1. Т. 2. С. 132–137.

Мотиль Віктор Іванович,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Як відомо корупція є складним соціально-економічним явищем. Варто погодитися з тим, що вияви корупції мають різний ступінь негативного впливу на суспільство. Якщо корупція серед службових осіб, які мають відповідальне й особливо відповідальне становище, та інших представників політичної еліти держави руйнує економічний та політичний розвиток суспільства, то «дрібна» корупція (наприклад, надання незначних коштів для одержання швидшого доступу до державних послуг) є менш згубною для суспільства, хоча саме з неї зароджується корупція в глобальних масштабах [1].

Водночас корупція є складним і правовим явищем, оскільки, як свідчить практика здатна розвалити і правовий механізм, спрямований на виявлення, припинення та притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють корупційні правопорушення. Важливо відмітити, що розпочинається вона з того, що певні посади за допомогою корупційних зав'язків займають особи, які не відповідають вимогам, що висуваються на до певної посади, а відтак у певних випадках мають місце необгрунтовані рішення.

Одним із елементів правового механізму протидії корупції тривалий час залишалася ст. 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що передбачала відповідальність за порушення вимог фінансового контролю. Вона надавала можливість притягнути до адміністративної відповідальності за несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Однак у результаті прийняття Конституційним Судом України рішення у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції»,